

Note on the Endemic Status of Harran Fringe-fingered Lizard, *Acanthodactylus harranensis* Baran, Kumlutaş, Lanza, Sindaco, Ilgaz, Avcı, & Crucitti, 2005

John MULDER

Holhorstweg 4, 7341AC Beemte Broekland, the Netherlands
ORCID ID: John MULDER: <https://orcid.org/0000-0003-3746-1700>

Received: 06.12.2020

Accepted: 05.03.2021

Published online: 31.03.2021

Issue published: 30.06.2021

Abstract: Harran Fringe-fingered Lizard, *Acanthodactylus harranensis* has been assumed to be endemic to Turkey so far. Here an ancient personal finding from Syria is presented that was recorded ten years before the classification of the species. The newly acquired distributional data of this endangered species is discussed, including the consequences about the survival of the species.

Keywords: Turkey, Syria, Mesopotamian Plain, Harran Fringe-Fingered Lizards, endemism.

Harran Tarak Parmaklı Kertenkelesi, *Acanthodactylus harranensis*'in Baran, Kumlutaş, Lanza, Sindaco, Ilgaz, Avcı, & Crucitti, 2005 Endemik Statüsü Hakkında Bir Not

Öz: Harran Kertenkelesi, *Acanthodactylus harranensis*'in şimdiye kadar sadece Türkiye'ye endemik olduğu varsayılmaktaydı. Bu çalışmayla, türün tasnifinden on yıl önce Suriye'den eski bir kişisel bulgu sunulmuştur. Nesli tükenmekte olan türün yeni elde edilen dağılış verileri ve türün devamlılığı da dahil olmak üzere tartışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Türkiye, Suriye, Mezopotamya ovası, Harran Kertenkelesi, endemizm.

Mayıs 1995'te Suriye'nin kuzey kesimlerinde, Türkiye sınırına yakın bir bölgede, yapılan arazi çalışması sırasında tahıl tarlasının kenarında bulunan siğ bir hendekte *Acanthodactylus* Fitzinger, 1834 cinsine ait bir örneğe rastlanmıştır (Şekil 1). Erkek numunenin yakalandığı lokalite haritada tespit edilememiş olup, yerel tabelada Bi'r Abou olarak adlandırılan yerleşim biriminin 9 km batısında (36.666°N 39.679°E) bulunmaktadır. Kertenkele örneği elle yakalandıktan sonra renk-desen özelliklerinin tespiti için fotoğrafı çekilmiştir. Örnek eterle bayıldıktan sonra önceden hazırlanmış uygun tespit karışımı (%70'lik etanol) vücut boşluğuna enjekte edilmiştir. Örnek hâlihazırda Rotterdam Doğa Tarihi Müzesi'nde muhafaza edilmektedir (Müze numarası 95-215). Örneğe ait bazı morfolojik karakteristikleri (pholidosis, vücut ölçümü ve oranlar) o zaman belirlenmiştir.

Toplanan örneğin bazı morfolojik özellikleri *A. grandis* Boulenger, 1909 türüne yakın olmakla birlikte (parmaklarda dört sıra pul, ventral plakların eğik dizilmesi gibi), ergin erkek örnek bazı farklı özellikler göstermekteydi ve o yıllarda mevcut olan literatürler ile (Arnold, 1983; Salvador, 1982) numunenin taksonomik durumu net olarak belirlenememiştir.

Ergin erkek numuneye ait bazı morfolojik özellikler şu şekilde sıralanabilir: Baş+gövde uzunluğu 97 mm; kuyruk rejener olmuş; ventralia enine 12-14 sıra; ventralianın konfigürasyonu komplike, yani merkez kısmında uzunlamasına sıra halinde, öncesi ve arkasında eğik sıralar halinde; parmaklarda dört sıra pul; kulak

açıklığının önündeki pulların pektinatlı; subocularis dördüncü ve beşinci supralabial arasına sıkışmış, ama dudak kenarına kadar ulaşmıyor; gularia 30; dorsalia 52; collaria 11; femoral porlar (sol) 25; kuyruğun proksimal pulları neredeyse düz, sonrasında karınalı; başın yan tarafında 5 koyu dikey bant mevcut; sırt tarafı ağ şeklinde desenli.

Şekil 1. Suriye'nin kuzeyinde (36.666°N 39.679°E) gözlenen *Acanthodactylus harranensis* örneği

Figure 1. *Acanthodactylus harranensis* specimen from Northern Syria (36.666°N 39.679°E)

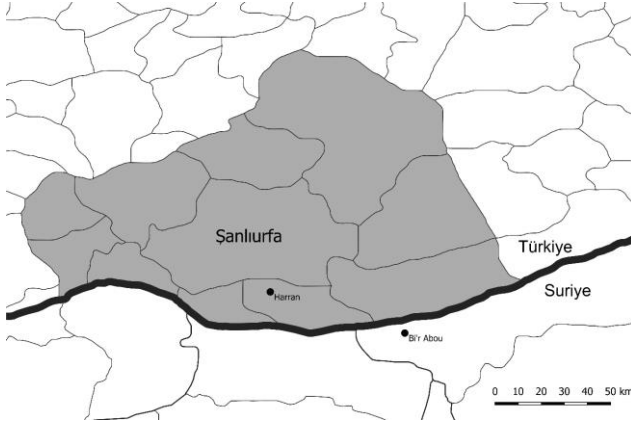
Baran et al. (2005) on yıl sonra Harran'dan (Şanlıurfa, Türkiye) yeni bir Lacertid türü olarak *Acanthodactylus harranensis* türünü tanımlamıştır. Yeni takson sadece tip lokalitesi olan Harran harabelerinden rapor edildiğinden

Türkiye'ye endemik olarak kabul edilmektedir (Baran et al., 2021).

Suriye'de *Acanthodactylus* cinsine dahil 5 türün [*A. boskianus asper* (Audouin, 1829), *A. grandis* Boulenger, 1909, *A. orientalis* Angel, 1936, *A. robustus* Werner, 1929 ve *A. tristrami* (Günther, 1864).] var olduğu bilinmektedir (lacerta.de). Söz konusu türler göz önünde bulundurulduğunda, *A. orientalis*, *A. robustus*, *A. tristrami* ve *A. boskianus* subocular plağın dudak kenarına ulaşması, parmaklarında üç sıra pulun varlığı ve ventral plaklarının tam uzunlamasına sıra teşkil etmeleri ile *A. harranensis* türünden ayrılmaktadırlar (Baran et al., 2005).

Suriye'de bulunan tek bir örneğin morfolojik özellikleri *A. harranensis* türüne birebir uygunluk göstermektedir. Mevcut örnek, ventral plakların sayısı ve konfigürasyonunun yanında, kuyruğun proksimal pullarının neredeyse düz olması ve tipik sırt deseninden (ağsı), *A. grandis* türünden farklılık göstermektedir. Ayrıca sırt ortasındaki enine bir sıradaki dorsal pulların sayısının (52) az olmasıyla da Suriye'de bulunan *A. grandis* türünden (56-63, Salvador, 1982) farklılık göstermektedir.

Numunenin bulunduğu lokalite ile Türkiye sınırı arasında 7 km, Harran İlçesi (Şanlıurfa) (Tip lokalite) ile ise kuş bakışı 61 km mesafe bulunmaktadır. Türün tip lokalitesinin yanında ve mevcut çalışmada incelenen örneğin yakalandığı lokalite, aşağıda Şekil 2'de verilmiştir. Söz konusu iki lokalite Mezopotamya Ovası'nın aynı kuzey bölümünde yer almaktadır.

Şekil 2. *Acanthodactylus harranensis*'in tip lokalitesini ve Suriye'de bulunan yeni lokaliteyi gösteren harita.

Figure 2. The map showing the type locality of *Acanthodactylus harranensis* and the new locality found in Syria.

Bu çalışmayla Harran Tarak Parmaklı Kertenkelesi'nin Türkiye ile birlikte Suriye'de de yayılış gösterdiği ortaya konulmuş ve tür endemik olma statüsünden çıkmıştır. *Acanthodactylus harranensis* muhtemelen Mezopotamya'nın kuzey parçasına endemik bir kertenkele türüdür. Daha önce kurak bir yapıda olan Harran Ovası, 1995 yılından itibaren Atatürk Barajı suları ile sulanmaya başlanmış ve Suriye sınırına kadar olan türün yaşamasına uygun alanlar tarlalara dönüştürülmüştür. Söz konusu durum Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Harran Tarak Parmaklı Kertenkelesi'nin yarı kurak olan orijinal habitatının yok olması sonucunu beraberinde getirmiştir. Nesli tehlike altında olan türün (Kaska et al., 2009), özellikle Suriye'nin kuzeyinde yer alan sulanmayan sahalarda varlığını

sürdürme şansı mevcuttur. Suriye içerisinde kalan bölge yeterince araştırılmamıştır. Bilinen popülasyonu oldukça yaşlı bireylerden oluşan türün (Beşer et al., 2019), dağılış sahasının tam olarak belirlenmesi için özellikle Suriye'nin kuzeyi başta olmak üzere Türkiye-Suriye sınırı boyunca daha kapsamlı arazi çalışması yapılması gerekmektedir. Bölgenin güvenlik durumu şu aşamada buna imkan tanımamaktadır.

Etik kurul onayı: Bu çalışma için etik kurul onayı alınmasına gerek yoktur.

Çıkar çatışması: Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Kaynaklar

- Arnold, E.N. (1983). Osteology, genitalia and the relationships of *Acanthodactylus* (Reptilia: Lacertidae). *Bulletin of the British Museum (Natural History) (Zoology Series)*, 44(5), 291-339.
- Baran, İ, Kumlutaş, Y., Lanza, B., Sindaco, R., Ilgaz, Ç, Avcı, A., & Crucitti, P. (2005). *Acanthodactylus harranensis*, a new species of lizard from southeastern Turkey (Reptilia: Sauria: Lacertidae). *Bollettino del Museo regionale di Scienze naturali, Torino*, 23(1), 323-341.
- Baran, İ, Avcı, A., Kumlutaş, Y., Olgun, K., & Ilgaz, Ç. (2021). Türkiye Amfibi ve Sürüngenleri. Ankara, Türkiye, Palme Yayınevi, 230 pp.
- Beşer, N., Ilgaz, Ç., Kumlutaş, Y., Avcı, A., Candan, K., & Üzüm, N. (2019). Age structure and body size of a critically endangered species, *Acanthodactylus harranensis* (Squamata: Lacertidae) and its demography. *Animal Biology*, 69, 421-431. <https://doi.org/10.1163/15707563-20191067>
- Kaska, Y., Kumlutaş, Y., Avcı, A., Üzüm, N., Yenyurt, C., Akarsu, F. & Sindaco, R. (2009) *Acanthodactylus harranensis*. The IUCN Red List of Threatened Species 2009: e.T164562A5908003. Available from: <http://www.iucnredlist.org/details/full/164562/0> (downloaded on 12 January 2018).
- Salvador, A. (1982). A revision of the lizards of the genus *Acanthodactylus* (Sauria: Lacertidae). *Bonner zoologische Monographien*, 16, 1-167.